

Regionkontoret
Säkerhetsenheten
Anna-Karin Larsson, beredskapssamordnare

Datum
2023-04-20

Vårt dnr
RV230231-1

Ert dnr
LI2023/01786

Remitterande instans	Regeringskansliet Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
E-postadress	li.remissvar@regeringskansliet.se, li.transport.remissvar@regeringskansliet.se

REGION VÄSTMANLANDS YTTRANDE PÅ UTREDNING "STATENS ANSVAR FÖR DET SVENSKA FLYGPLATSSYSTEMET-TILLGÄNGLIGHET OCH BEREDSKAP" (DS 2023:3)

Inledning

Region Västmanland har av Regeringskansliet Landsbygds- och infrastrukturdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på utredningen "Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet-tillgänglighet och beredskap" (Ds 2023:3). Region Västmanland stödjer huvuddelen av utredningen och har valt att fokusera på de förslag där vi har tillägg eller som Region Västmanland anser särskilt positivt.

Sammanfattning

I utredningen ges förslag på hur vi ska säkerställa den svenska flygstrukturen på lång sikt, som bland annat gäller beredskapsflygplatser, flygplatser med allmän trafikplikt och flygplatser som ska ingå i det nationella basutbudet. Förslagen har sin utgångspunkt i de transportpolitiska målen och är i linje med klimatmålen som innebär att förslagen ska bidra till omställningen till fossilfritt flyg. Region Västmanland stödjer utredaren vad gäller att flygindustrin behöver ställa om snabbare och förslaget att inrätta en bränslekommission. Region Västmanland delar även utredarens förslag att staten ska driva på utvecklingen av fossilfria flygplatser inklusive infrastruktur för tankning och laddning av elflygplan. Region Västmanland stödjer även förslaget med en nationell kontaktpunkt som kan nås dygnet runt för information till användare av beredskapsflygplatser (8.7.9).

Region Västmanlands yttrande gällande utredningens bedömning och förslag till åtgärder:**8.1.1 Hela Sverige ska leva****Utredningens skrivelse,**

Bedömning: *Sverige är ett avlångt land med långa avstånd inom landet och har ett stort beroende av fungerande transporter i hela landet. Flyget spelar en viktig roll genom att det möjliggör snabba transporter och bidrar till nationell och internationell tillgänglighet. Arlanda har en särställning i Sverige och för det svenska flygplatssystemet. Det bör vara möjligt att bo och arbeta i hela landet, annars riskerar klyftorna mellan stad och landsbygd, mellan norra och södra Sverige att öka. Flygplatser och flygtrafik har därför en viktig roll i transportsystemet.*

Region Västmanlands yttrande:

Region Västmanland samtycker till utredningens förslag med följande tillägg:

Utredningen visar att staten behöver ta ett helhetsgrepp för ansvaret av att hela landets flygsystem utvecklas. Arlandas utveckling har stor betydelse för den nationella och internationella tillgängligheten för hela landet och behöver korta ner ledtiderna, det vill säga effektivisera processerna för check-in, säkerhetskontrollen, passkontrollen och ombordstigningen. För miljöns skull bör möjligheterna att ta sig till och från Arlanda med kollektivtrafik förbättras.

8.7.1 Definition av samhällsviktig luftfart**Utredningens skrivelse,**

Bedömning: *Med hänsyn till den verksamhet som bedrivs vid flygplatser bör ett vidare perspektiv anslås. Resonemangen bör utgå från samhällsviktig luftfart och inte enbart samhällsviktigt flyg. En definition av samhällsviktig luftfart bör ta sin utgångspunkt i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps definition av samhällsviktig verksamhet. Även om linjefart har stor betydelse för samhällsviktig verksamhet, både för personbefordran och frakt, bör linjefart och chartertrafik ej ligga till grund för den samhällsviktiga luftfartens behov av beredskapsflygplatser.*

Förslag: Samhällsviktig luftfart bör definieras som luftfart som stödjer hälso- och sjukvård, spanings- och räddningsverksamhet, brandbekämpning samt övriga insatser från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Polismyndigheten, Kustbevakningen, Sjöfartsverket, länsstyrelser, Försvarmakten samt uppdrag av betydelse för krisberedskap eller annan samhällsviktig verksamhet. Beredskapsflygplatser bör ha beredskap att öppna upp stängda flygplatser för samhällsviktig luftfart som ej omfattas av linjefart och chartertrafik.

Region Västmanlands yttrande:

Region Västmanland samtycker till utredningens förslag i sin helhet.

8.7.2 Statens rådighet över beredskapsflygplatser och nätet av beredskapsflygplatser**Utredningens skrivelse,**

Bedömning: Staten bör ges en ökad rådighet avseende de flygplatser som ingår i nätet av beredskapsflygplatser. Nätet av beredskapsflygplatser bör utvidgats, i jämförelse med de i dag tio ordinarie beredskapsflygplatserna, i syfte att ge en bättre tillgänglighet, spridning och geografisk yttäckning för samhällsviktig luftfart. De ingående flygplatserna i nätet av beredskapsflygplatser bör bestämmas utifrån ett nationellt perspektiv.

Förslag: Alla flygplatser som ingår i det nationella basutbudet av flygplatser och som drivs och förvaltas av Swedavia AB bör ingå i nätet av beredskapsflygplatser. Detta bör tydliggöras i Swedavia AB:s bolagsordning. Regeringen bör besluta om vilka flygplatser som bör ingå i nätet av beredskapsflygplatser. Om en utpekad flygplats ej är intresserad av att ingå, bör Trafikverket ges uppdraget att komplettera nätet med beredskapsflygplatser om det finns behov. Staten bör ställa krav på de flygplatser som omfattas av flyglinjer med allmän trafikplikt och som bidrar till att nätet av beredskapsflygplatser får en god tillgänglighet, spridning av flygplatser och geografisk yttäckning att de behöver ingå i nätet av beredskapsflygplatser för att flygplatsen ska få beredskapsstöd. Staten bör därutöver även peka ut ytterligare flygplatser utifrån ett rent beredskapsperspektiv, där flygplatserna bidrar till att skapa ett effektivt nät av

beredskapsflygplatser som bidrar till god tillgänglighet, spridning av flygplatser och geografisk yttäckning.

Region Västmanlands yttrande:

Region Västmanland samtycker till utredningens förslag med följande tillägg.

Region Västmanland håller med utredaren om att behovet av avsteg i miljötillstånden kan komma att behövas för att kunna säkerställa att bland annat samhällsviktig luftfart som stödjer hälso- och sjukvård kan bedrivas. Region Västmanland anser att regeringen skyndsamt bör utreda samt föreslå en författningsändring gällande avsteg från miljötillståndskrav för luftfart som stödjer hälso- och sjukvård, spanings- och räddningsverksamhet, brandbekämpning samt övriga insatser från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Polismyndigheten, Kustbevakningen, Sjöfartsverket, länsstyrelser, Försvarsmakten samt uppdrag av betydelse för krisberedskap eller annan samhällsviktig verksamhet för att säkerställa att samhällsviktig luftfart kan bedrivas.

Region Västmanland stödjer även att staten bör ha möjlighet att peka ut ytterligare flygplatser utifrån ett beredskapsperspektiv, där flygplatserna bidrar till att skapa ett effektivt nät av beredskapsflygplatser som bidrar till god tillgänglighet, spridning av flygplatser och geografisk yttäckning.

8.7.3 Flygplatser som bör ingå i nätet av beredskapsflygplatser**Utredningens skrivelse,**

Bedömning: *Nätet av beredskapsflygplatser bör bestå av 33 flygplatser för att det ska finnas flygplatser med tillräcklig geografisk spridning och yttäckning.*

Förslag: *Alla flygplatser i Swedavias nät bör ingå i nätet av beredskapsflygplatser (initialt 11 flygplatser). Alla flygplatser som omfattas av flyglinjer med allmän trafikplikt bör ingå i nätet av beredskapsflygplatser (10). Därtill bör 12 ytterligare flygplatser av kompletterande beredskapsskäl utses ingå i nätet av beredskapsflygplatser (12).*

Region Västmanlands yttrande:

Region Västmanland har följande tillägg:

Region Västmanland noterar att Västmanlands län i utredarens förslag saknar beredskapsflygplats. Region Västmanland förordar att Stockholm-Västerås flygplats fortsatt är en beredskapsflygplats och bör ses som en väsentlig del av infrastrukturen för kriser och höjd beredskap i det civila försvaret med dess närhet till huvudstaden och lokalisering inom ett av rikets mest befolkningstäta områden. Sverige som medlem i NATO innebär sannolikt ytterligare åtaganden, exempelvis genom värdlandsstöd, övningar och ytterst i krig som medför att behovet av en beredskapsflygplats i Västmanland ökar. Detta ställer krav på möjlighet att kunna ge och ta emot militärt och humanitärt stöd samt kunna genomföra lufttransporter för utrymning eller inrymning av civilbefolkningen. Region Västmanland önskar mot bakgrund av detta särskilt poängtera att Stockholm-Västerås flygplats:

- Är en beslutad beredskapsflygplats år 2023 och bör så fortsatt vara.
- Utgör ett riksintresse för totalförsvaret.
- Samägs av Västerås stad och Region Västmanland. Det är därmed rimligt att staten finansiellt bidrar till Stockholm-Västerås flygplats vilket även ger staten nödvändiga förutsättningar att ställa krav på flygplatsen utifrån totalförsvarets behov.
- Är lokaliserat i militärstrategiskt viktiga Mälardalen.
- Ligger nära huvudstaden och i ett område i riket med hög befolkningstäthet samt utgör reservalternativ till Arlanda.
- Har direkt närhet till Västmanlands sjukhus och väldigt kort transportsträcka mellan sjukhus och flygplatsen. Erfarenheter från sjukvårdsövning Meteor 2022 visade på just vikten av närhet mellan sjukhus och större flygkapacitet.
- Har en lång banlängd och hög bärighet.
- Har en mycket god infrastruktur och större kapacitet än vad som nyttjas idag.
- Har goda tankningsmöjligheter av olika flygbränslen.

- Redan i dagsläget har god beredskapsförmåga att snabbt kunna öppna upp utanför ordinarie öppettider.
- Spelade en avgörande roll under skogsbranden i Västmanland 2014 där närheten till sjöar och vattendrag bidrog till släckningsarbetet.
- Under pandemin har fungerat som ett logistiknav i Västmanland för skyddsmateriel.
- Redan idag huserar flera frivilligorganisationer. 22 Hemvärnsbataljonens stab finns på området tillsammans med exempelvis Frivilliga Radioorganisationen, Svenska Lottakåren, Frivilliga Motorcykelkåren, Försvarsutbildarna och Bilkåren.

8.7.8 Ersättningssystem och kostnadstäckning

Utredningens skrivelse,

Bedömning: *De flygplatser som ingår i nätet av beredskapsflygplatser bör få ersättning för att hålla beredskap med nödvändig personal. De flygplatser som därtill är reservflygplatser bör i förekommande fall kunna få ersättning för inflygningshjälpmedel samt kompletterande ersättning för att hålla beredskap med ytterligare personal om så krävs. Denna verksamhet bör enligt min uppfattning kunna betraktas som icke ekonomisk verksamhet, vilket innebär att det inte omfattas av bestämmelser om statsstöd.*

Förslag: *De flygplatser som ingår i nätet med beredskapsflygplatser bör få ersättning för de kostnader som följer direkt av uppdraget. Kostnaderna bör beräknas utifrån en modell med tak för att bidra till en enkel och förutsägbar modell och ersättningsnivå för berörda flygplatser (på årsbasis: en flygtrafikledare och tre till fyra markpersonal samt schablonersättning för administration). Ersättningen bör därtill bli föremål för en indexuppräknings. De flygplatser som ligger söder om Mora flygplats bör ges maximal ersättning motsvarande en flygtrafikledare och tre markpersonal samt en schablonersättning för administration. Mora flygplats och de flygplatser som ligger norr om Mora bör ges maximal ersättning motsvarande en flygtrafikledare och fyra markpersonal samt en schablonersättning för administration. Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att, i samverkan med Transportstyrelsen, analysera och bedöma de ekonomiska konsekvenserna för*

de flygplatser som utses till reservflygplatser samt att föreslå modell för finansiering av reservflygplatssystemet från år 2030.

Region Västmanlands yttrande:

Region Västmanland samtycker till utredningens förslag med följande tillägg.

Region Västmanland anser att staten bör stödja de icke statliga flygplatserna med ekonomiskt bidrag som täcker en del av det ekonomiska underskottet verksamheten har samt att beredskapsflygplatserna bör få ersättning för de kostnader som direkt följer uppdraget. Ett annat alternativ är att alla beredskapsflygplatser får ersättning för fyra markpersonal, flygledare och administration.

Övrig synpunkt:

Möjligen skulle det ställas högre krav på väderskydd för omlastning av patient vid en beredskapsflygplats. Omlastning av patienter mellan olika transportslag, exempelvis mellan ambulansflyg och vägburen ambulans och helikopter, sker utanför fordonen. I sträng kyla, hård vind eller nederbörd uppstår en ökad risk för kritiskt sjuka patienter. För ökad patientsäkerhet vore det en fördel om det fanns väderskydd på fler flygplatser.

Region Västmanland anser att det saknas tydliga förslag på hur godstransporter med flyg ska utvecklas i Sverige, framför allt vid Arlanda flygplats.

För Region Västmanland

Namn

Namn

Mikael Andersson Elfgrén
Regionstyrelsens ordförande

Anders Åhlund
Regiondirektör

Regionkontoret
Säkerhetsenheten
Anna-Karin Larsson, beredskapssamordnare

YTTRANDE

8 (8)

Datum
2023-04-20

Vårt dnr
RV230231-1

Ert dnr
LI2023/01786